

Barriereundersøgelse

Spørgsmål til kommuner og konsulenter

Udgangspunkt i eksempler fra nye vådområdeprojekter

Har kommunen en skabelon for, hvordan vådområdeprojekter gribes an fra starten i forhold til information / lodsejerinddragelse?

Bevidst brug af ambassadør eller katalysator?

Er det i de seneste år blevet nemmere / sværere at få landmændene til at deltage i vådområdeprojekter?

Hvorfor?

Hvilke barrierer er der i starten af projektet?

Dukker der andre barrierer op i løbet af processen?

Hvilke?

Hvad er landmanden mest usikker på?

Hvordan løser han det?

Hvad betyder det for landmanden, at der kan være nye muligheder for hans bedrift, ved at deltage i et vådområdeprojekt?

Tæller mange af arealerne med som harmoniaral?

Hvilke muligheder har især trukket i den positive retning?

Er landmanden selv opmærksom på nye muligheder, eller skal han præsenteres for dem?

Hvis økonomien ikke påvirkes negativt, hvad hindrer så i indgåelse i et vådområdeprojekt?

På hvilke arealtyper er det nemmest at få landmanden med på et vådområdeprojekt?

Hvilke ønsker har han efterfølgende til brug af arealet?

Hvad betyder det, at han måske ikke selv har rådighed over arealet efterfølgende?

- Hvis det er naboen, der fremover evt. ejer det, eller har dyr på?

Hvor vigtig er økonomien contra afståelse af et areal, der "altid" har hørt til ejendommen?

Træffes der typisk beslutning med hjerne eller hjerte?

Er der forslag til, hvordan kommunen bedst kan gribe samarbejdet med lodsejerne an?

Er der erfaringer for, at et vådområdeprojekt falder, pga. forkert præsentation af ideen?

Hvor meget bliver landmændene involveret i projektets udarbejdelse?

Hvordan er det gået med de ejendomsræssige forundersøgelser?

- Den ejendomsræssige forundersøgelse er sammen med en teknisk forundersøgelse grundlaget for at søge om tilsagn til gennemførelse af projektet. Når vandoplans-planen er godkendt, kan der søges om midler til forundersøgelser af konkrete projekter. En ejendomsræssig forundersøgelse indeholder følgende elementer:
 - Interviewrunde med lodsejerne i et givet projektområde
 - Kortlægning af projektområdets landbrugsmæssige anvendelse
 - Vurdering af jordpriserne i området
 - Vurdering af bevillingsbehovet til køb af projektjord
 - Vurdering af behovet for MVJ
 - Vurdering af behovet for erstatningsjord
 - Vurdering af projektets gennemførlighed

Barrierer og muligheder

Ifølge telefonsamtale rådgiver, 04-07-2013

"Vådområder lever deres eget liv", bliver kun kontaktet, hvis der er problemer

- Økonomikonsulent, hvis det er økonomi
- Økologikonsulent, hvis det er de 20-årige aftaler

Nyborg og Faaborg-Midtfyn Kommuner længst fremme, se Fynske Vådområder.dk
Snak med NN og NNN.

Nordfyns Kommune har et projekt, der er gået i hårdknude

Svendborg Kommune (det er kun "et rygte" iflg. rådgive)

- Den ene halvdel af et projekt måtte droppes pga. modstand fra lodsejere
- De andre lodsejere ville gerne være med, hvis der var sikkerhed for, at der var noget kvælstofudvaskning. De bad derfor om, at kommunen ville betale for drænvandsundersøgelser
- Det ville kommunen ikke, og hele projektet måtte falde

Odense Kommune

- Ved at realisere et projekt
- rådgiver ind over, da en lodsejer var bekymret for, om hans vandløb ville afvande ringere
- Bisidder ved møde med kommune og ved jordfordeling

Ny barriere

Landmænd stiller spørgsmål ved, om det batter noget

- Er der noget at komme efter?
- Ønsker bevis i form af drænvandsundersøgelser

Barrierer og muligheder

Ifølge statsansat, 04-07-2013, telefonsamtale

- Der mangler dokumentation for effekten fra de gennemførte projekter i form af N-målinger før og efter

Det vil overbevise mange landmænd, hvis de kan se dokumenterede effekter fra gennemførte projekter

Kun et enkelt sted er der lavet måling, så vidt NN ved. Han mener, det burde være en selvfølge at måle N i vandløbene før og efter – ikke drænvandsmålinger, for så skal man måle mange steder, men det er simpelt at måle i vandløbene. Projekterne er jo dyre, så målinger fordyrer ikke væsentligt

- Bæredygtigt Landbrug "sætter sig" på lodsejermøderne, og følger deres "Drejbog mod vådområder"
- Natura 2000 område med naturværdier, der ikke tåler vand
- Risiko for fosforfrigivelse (højt gødningsniveau på dyrkede engarealer)
- Landbruget / lodsejerne pga. usikkerhed omkring økonomi her og nu

Ikke så meget støtte til permanent græs som omdriftsarealer f.eks.

- Usikkerhed omkring økonomi fremadrettet som følge af ændret politik i DK eller EU
- Usikkerhed omkring regler fremadrettet som følge af ændret politik i DK eller EU

nu er en sø i forbindelse med et vådområdeprojekt at betragte som et renseanlæg, og derfor ikke omfattet af miljøkrav, men politik og regler kan ændres!

- Driftshistorie (generationer har kæmpet for at afvande jorden via grøftegravning, og dette arbejde skal ikke bare være spildt, en håb at sætte deres arealer under vand)
- Lystfiskerne, ikke glade for søer

Sagsgang i vådområdeprojekter:

- Finder potentielle områder ud fra gamle kort
- Lodsejermøde, hvordan er stemningen? Lukke projektet her eller gå til undersøgelsesfasen? Hvis ja:
- Teknisk-biologiske undersøgelser (Natura 2000, fosfor mv.) + Ejendomsmæssige forundersøgelser, ca. ½ år
- Lodsejermøde igen, her kan projektet lukkes, eller køre videre
- Der er holdt mange gode lodsejermøder, hvor stemningen generelt har været positiv
- Mange landmænd har set fordelene i jordfordeling og bedre græsningsmuligheder ved sammenlægning af mange lodder og inddragelse af højere liggende arealer

- Hidtil er det ikke landbruget, der har været den største stopklods, det kan lige så vel være Natura 2000, fosfor eller lystfiskere, der får projektet til at falde

Å i Mariager-Fjord Kommune

Ca. 400 ha, ikke den store landbrugsmæssige værdi på arealerne

Omkring 20 lodsejere var overvejende positivt indstillede ved mødestart

Lodsejermøde domineret af 2 meget markante lodsejere fra Bæredygtigt Landbrug

De fulgte Drejebogen mod vådområder

1 af disse var lodsejer med kun 1 ha, han fik hele projektet til at falde ved at skabe så meget forvirring og usikkerhed hos de øvrige lodsejere, at de skiftede holdning fra positive til negative

Problemet er nok, at BL opfatter deres rolle som politisk, det drejer sig ikke om det aktuelle lokale projekt

Bæredygtigt Landbrugs interesse er ikke den enkelte lodsejers forhold, men mere en landspolitisk holdning.

- Det er ærgerligt, når nu vådområder er et godt virkemiddel, rent fagligt for hele erhvervet
- Hvis en landboforening er involveret, tales der for den enkelte landmands sag, ikke for hele erhvervet som sådan
- Det kunne være godt, hvis landbruget – konsulenter / VFL taler godt for vådområder som virkemiddel

Barrierer og muligheder ved indgåelse i vådområdeprojekter

Ifølge telefonsamtale med kommunal sagsbehandler, 05-07-2013.

Tidligere ansat i amtet, har også erfaringer fra vådområder der.

Ét færdiggjort projekt, opland til Storebælt, Vindige Å, 28 ha, 12 lodsejere.

Det er vigtigt at inddrage lodsejerne fra start og forklare

- Hvad er et vådområde for noget?
- Hvad ender det med, hvordan kommer det til at se ud?
- **Gerne ekskursion ud til etablerede projekter!**
- Lodsejer er glad for sin jord, som den er, ved ikke hvordan det bliver bagefter
- Jordfordeling er vigtig for processen

Dokumentationer for "at det virker"

Der er mange overvågninger og målinger fra VMP2-projekterne

Det er ikke N-omsætningen, der er interessant for lodsejerne

Det er interessant for interesseorganisationerne

Succes

Rammen for projektets økonomi betyder meget for successen, økonomien er generelt for stram

Kan desværre ikke tilbyde en engangserstatning

Folk skal have bøv! med at søge 20 årig MVJ

Har tidligere haft mulighed for engangserstatning

Lover ikke mulighed for tilskud til afgræsning / slæt, da arealerne sikkert bliver for våde

Nogle lodsejere følger sig snydt i forhold til andre

Står 100 % inde for tilsagn om 20-årigt tilskud, når der er lavet en vådområdekontrakt

Ingen evaluering med lodsejerne, men en gennemgang af projektet med bygherre et år efter

Oplever, at nogle lodsejere er ambassadører for projektet – hvis han går med, så gør jeg også....

Barrierer og muligheder ved indgåelse i vådområdeprojekter

Ifølge statsansat, telefonsamtale 05-07-2013.

Barrierer

Lodsejerne er usikre overfor jordfordeling

- vil gerne sikres forkøbsret – det bliver måske muligt!

Kan få problemer i banken med køb af erstatningsjord

- banken kan somme tider se sin fordel i, at få landmanden til at sælge ejendommen i stedet
- problem, når landmanden er afhængig af jorden som hamoniareal

Kompensationsform

- Svært at gennemskue hvilken 20 års fastholdelsesordning
- behov for at koble en konsulent på
- måske muligt med engangserstatning fremover – det vil løse mange barrierer

Dokumentation af virkning

- det er der ikke et generelt ønske om
- landmændene går mere op i produktionsmæssige forhold

Konsulenterne er ikke aktive nok

Muligheder

Produktionslandmænd vælger jordfordeling

- de får ofte bedre jord

Konsulenterne kunne være mere aktive

Projekter, der ikke bliver til noget

Enkelte lodsejere er modstandere af projektet (med hjertet)

Med kursiv: væsentligt iflg. NN

Barrierer og muligheder ved indgåelse i vådområdeprojekter

Ifølge kommunal sagsbehandler, 08-07-2013

2 typer projekter:

- Mange lodsejere, som er landmænd, forholdsvis simpelt
- Lodsejere, som er parcelhusejere, der er flyttet på landet for f.eks. at have heste

Erhvervslandmænd:

Deres areal er en del af en virksomhed, og de kan derfor nemmere se muligheder for at forbedre bedriften.

Informationer:

Jo flere informationer, de kan give kommunen, jo nemmere kan kommunen finde den kompensationsmodel, der passer til landmanden.

Hvis landmanden kun vil give få oplysninger, er det sværere at finde de rigtige løsninger. Derfor handler det om at få landmanden til at være åben.

Fortrolighed og åbenhed er alt afgørende.

Erfaring for at breve ikke altid bliver læst, derfor kontaktes lodsejer først pr. telefon, for at informere om, at kommunen nu påbegynder foreløbige undersøgelser vedr. et vådområdeprojekt, og at lodsejer får et personligt møde hvor resultatet af forundersøgelsen præsenteres. Her spørges til lodsejernes holdning til projektet – om de kan se sig selv deltage, og hvilken form for kompensation de evt. er interesseret i.

Fortæl, hvor længe man forstyrres:

Det er vigtigt at fortælle, hvor lang tid et møde tager, hvor længe der forstyrres.

Et lodsejermøde tager typisk 3 kvarter. Det er ikke en fordel at bruge mere tid, da der så ofte blot køres i ring om de samme ting.

Det er vigtigt, at det er den, der står for landbruget, der deltager. Ikke nødvendigvis begge ægtefæller.

Der startes med at fortælle, hvad mødet skal handle om, og hvilke emner, der skal drøftes. Det får lodsejer til at være mere afslappet og åben, når han ikke sidder og tænker på, hvad der mon kommer på bordet lige om lidt.

Undervejs dukker der ofte noget op, kommunen skal undersøge nærmere hjemme.

Der afsluttes altid med en aftale om, hvornår kommunen vender tilbage. Kommunen gør meget ud af, at overholde disse aftaler.

Hvis en samtale ikke er positiv, (hvis lodsejer f.eks. af anden grund er sur på kommunen) spørges ind til, hvornår man så må kontakte ham igen, og der afsluttes med: "Vi har aftalt, at jeg vender tilbage den og den dag".

Et eksempel: Det vil jeg ikke snakke om, for jeg er sur på kommunen.

Hvornår passer det dig bedre, at vi snakker om det?

Til vinter.

Ok, så vender jeg tilbage 1. december, for så er det vinter ifølge kalenderen.

Det passer ikke lodsejer at snakke 1. december alligevel.

Hvornår kan det så passe dig?

Når kommunen har fundet ud af at rydde vejen for sne.

Så undersøger jeg, hvornår de har styr på det, og så ringer jeg igen.

Osv.

En lodsejer, der forløber uden de store hindringer, kræver normalt 3 lodsejermøder.

1. præsentation af projektet og en foreløbig holdningstilkendegivelse
2. efter bevilling af projektet, hvor er projektet nu, hvad skal der ske
3. underskrift af kontrakten

Lodsejerudvalg:

Efter personlige møder er der fællesmøde, hvor kommunen hjælper med at lave et lodsejerudvalg, der sammen med NaturErhvervstyrelsen skal finde en passende pris på køb/salg af jord.

Der er både unge og gamle med i udvalget for at tilgodese de, der forventes at være interesserede i at købe, og de der forventes at være interesserede i at sælge jord.

Udvalget finder en pris på den bedste jord, og sætter den til takst 100.

Derefter gennemgås alle jorde med spade for at se jordens beskaffenhed, beliggenhed i terræn mv., hvorefter jordprisen kan fastsættes til en procentdel i forhold til takst 100, f.eks. 70 %

Følgegruppe i kommunalt regi:

Lodsejere + grønne organisationer

Her drøftes de ønsker, der har "modstridende" interesser. Hvis f.eks. et dige ønskes nedlagt, som en del af processen med at tilgodese forskellige behov og ønsker, redegør kommunen for reglerne og eventuelle dispensationsmuligheder, og de forskellige interessegrupper fortæller, hvad der er vigtigt for dem i forhold til en løsning. På den måde søges en løsning, der tilfredsstiller de berørte parter.

Bylandmænd:

De har ejendommen og jorden pga. herlighedsværdier.

Ændringer er ikke nødvendigvis attraktive – selvom der etableres mere natur:

Flyttet på landet for at have heste f.eks.

En våd eng er ikke attraktiv for dem, den skal jo bruges til afgræsning, det er derfor de har købt ejendommen.

Erstatningsjord længere væk er ikke attraktivt for dem, for de vil kunne se dyrene hjemmefra.

Møder:

Vigtigt at begge ægtefæller deltager i møder.

Negativ indstilling:

Hvis der er for stor modstand mod projektet her og nu, afsluttes projektet i første omgang med "tiden er ikke moden til det nu", hvorefter kommunen vender tilbage senere, måske efter et års tid. Projektet "lukkes" ikke bare.

Generelt:

Ejendomsmæssige forundersøgelser

Kommunen har valgt selv at lave de ejendomsmæssige forundersøgelser, fordi der i den proces findes mange oplysninger, der har værdi for det videre samarbejde med lodsejerne.

Barrierer:

Mange siger for en sikkerheds skyld nej til at deltage i projektet.

Kommunen gør meget ud af at finde ud af, hvad der ligger bag dette nej, for ofte kan forhindringerne løses.

Hvis det er fordi, der er brug for al jorden (harmoniareal) kan det måske løses med erstatningsjord.

Hvis det er fordi, det så blive vanskeligt at komme over til dyr på den anden side af vandløbet, kan der laves en bro over vandløbet.

Hvis der er brug for at tilskudsfodre, må der findes et sted, hvor det kan tillades.

Orienteringsbreve:

Der udsendes fælles orienteringer til alle lodsejerne, måske 3 pr. år, så alle får samme informationer, f.eks.:

- Hvor langt er vi nu?
- Hvad er næste skridt?
- Nu har vi fået bevillingen til projektet og skal have fundet den endelige udformning

Det er vigtigt at få fælles informationer ud til alle, også til de lodsejere, hvor der stort set ikke er nogen kontakt, fordi lodsejer er positiv, og der ikke er behov for særlige tiltag. Informationer kan nemt misforstås, hvis de bare baseres på rygter fra tilfældige møder ved "Brugsens køledisk".

Individuel fortrolighed:

Af og til foreslår en gruppe lodsejere, at de i fællesskab kan holde møde med kommunen, men kommunen lægger vægt på at holde møder med hver lodsejer for sig, da der skal findes individuelle løsninger, og hver lodsejer skal kunne regne med, at hans oplysninger er fortrolige.

Fortrolighed er alt afgørende!

Afslutning af projekt:

Der afsluttes med en indvielse af vådområdeprojektet.

Alle lodsejere inviteres.

En politiker holder måske en tale, sagsbehandlerne er også til stede og kan gå med lodsejerne rundt og se på forholdene.

Afsluttende orienteringsbrev:

Alle lodsejerne får et orienteringsbrev med informationer om,

- hvordan der kan søges kompensation ved NaturErhvervstyrelsen
- ved spørgsmål, kontakt n.n.
- brevet kan tages med til landboforeningen, hvis den skal hjælpe med at søge
- kommunen hjælper gerne med at finde oplysninger til landboforeningen som en ekstra service

Regner med der kan laves græsningsaftaler på en del af projektarealerne

- info til ansøgning findes i orienteringsbrevet
- hvis lodsejerne ikke selv har dyr, har kommunen en græsningsdatabase
- kommunen hjælper med oplysninger til ansøgning om tilskud, til f.eks. hegn, hvis flere lodsejere vil lægge arealer sammen til en stor græsningsaftale

Ansvar

Kommunen afslutter med en præcisering af, at projektets succes er deres ansvar, så hvis der efterfølgende opstår problemer, f.eks. med at jord uden for projektområdet blive vådt, er kommunen forpligtet til at udbedre skaderne. Det fjerner en mulig bekymring hos lodsejerne.

Barrierer og muligheder, jordfordeling ved vådområdeprojekter

Ifølge statsansat, telefoninterview 10-07-2013

Det nedsatte lodsejerudvalg plus 2 uvildige konsulenter, typisk planteavlskonsulenter, går tur på alt det, der bliver vådt + erstatningsjorden. Det tager normalt 1 til 2 dage. Der graves typisk 2 huller i hver mark, og "guldmarken" udpeges. Den sættes til takst 100, og de andre marker til en procentdel heraf. Taksten påvirkes af jordbundsforhold, markens arrondering, størrelse, om den er skæv, er der hydranter på mv.

Herefter udarbejdes et kort med taksterne indsat, og der holdes et nyt møde i lodsejerudvalget, hvor prisen på takst 100 findes. Lodsejerudvalget består af medlemmer med forskellige interesser.

Når prisen er fundet, laves der en ekstra spørgerunde ved alle lodsejere, for at finde ud af, om de stadig helst vil have den løsning, som de tidligere har ønsket, eller om prisfastsættelsen giver anledning til andre ønsker. Det er vigtigt, at der er mulighed for at få den rette løsning for alle.

De kommuner, der er længst fremme med vådområdeprojekter, er typisk de kommuner, der har overtaget dygtige medarbejdere fra amterne, med erfaringer fra amtslige projekter.

Barrierer:

Mange lodsejere har svært ved at forstå, hvad en jordfordeling går ud på, og der er mange følelser involveret.

Panthæftelser kan være en barriere for salg af jord, da nogle panthavere kan ønske hel eller delvis indfrielse af pantet. Jordbrugskommissionen har en repræsentant for alle kreditforeninger, og han vurderer, hvem der skal spørges i de forskellige sager. Dermed skal lodsejer ikke selv finde ud af, hvem der evt. skal spørges.

Ægtefæller ser normalt kun barrierer, og det kan derfor være vigtigt at få dem med til møder, eller få en snak med dem.

Mange lodsejere tænker, at der kommer mere vand til området, end der plejer, så det kræver nogle forklaringer af, hvordan det hænger sammen. At det er samme mængde vand, men det bliver spredt over et større område end før.

"Myggebefængt sump". Der kommer ikke flere myg iflg. NN. Hvis de laver en sø, får den en dybde på 1 – 1½ meter, så der ikke kommer siv i den, og fiskene kan komme rundt og æde myggene. **(Passer det?)** Lystfiskerne vil ofte gerne udlægge gydegrus i de genslyngede vandløb, og det betyder også flere fiske og færre myg. Ved Lillemarksvej / Horne Å v/Fåborg er der ingen myg.

Rygter, der hurtigt florerer blandt landmændene, kan ødelægge et projekt. Så snart man bliver opmærksom på rygtedannelse og misforståelser inddrages lodsejerudvalget. Udvalget bruges til at udbrede informationer til lodsejerne. De tager en snak med de øvrige lodsejere for at fjerne misforståelserne. Der udsendes ikke brev, for de kan misforstås. Landmændene er de bedste til at viderebringe information til deres kolleger.

Ting tager tid, især hvis en lodsejer ikke er åben og fortæller de egentlige grunde til, at han ikke vil være med. En lodsejer blev jævnlige kontaktet gennem 1½ år. Han ville ikke være med. Det viste sig, at han havde økonomiske problemer og ikke ville fortælle det. Der blev herefter fundet en løsning, hvor han blev tilbudt jord 15 ha, og gerne ville sælge 5 ha.

Muligheder:

Der gøres aktivt brug af gode ambassadører i udvalget, landmænd, der er positive over for mulighederne, og synes, at barriererne er til at overvinde. Disse ambassadører sendes ud til andre landmænd, da de ofte er gode til at forklare, hvad den enkelte kan få ud af en jordfordeling.

De fleste foretrækker en nulløsning i forhold til køb og salg af jord, for så er der ikke problemer i f.h.t. pant-hæftelser.

Hvis der er behov for al ejendommens jord i forhold til harmonikrav, er det afgørende, at der kan findes erstatningsjord, evt. en erstatningsejendom. Ved Salling Å blev der fundet en ny ejendom til en kvægavler. I alt blev der fundet 120 ha ved Salling Å projektet.

Inviter lodsejerne med ud og se færdige vådområder, og snak med de berørte landmænd og andre lodsejere.

Det er nemt at få lodsejere med i lodsejerudvalget. Har været ude for, at alt for mange ville være med. Der blev udvalgt i hver ende af strækningen, nogen med kvæg, nogen med svin, fritidslandmænd, forpagtere.

Vedholdenhed og hele tiden en åben afslutning med aftale om at ringe tilbage.

Der laves gerne jordfordeling ud i 3. mands led, hvis det er nødvendigt.

Er der et problem her?

Føler nogle lodsejere sig presset til at gå ind i vådområdeprojektet, fordi der hele tiden vendes tilbage med spørgsmål om man evt. har skiftet holdning, om man har fundet ud af, hvad man ønsker i stedet. Umiddelbart er der jo ingen barrierer eller ønsker, der ikke kan overvindes iflg. kommune og NaturErhverv. De bliver ved med at pege på løsningsforslag, så man til sidst måske ikke kan være bekendt at afvise forslaget.